Бекир, С. (2022). Его състояния и житейски позиции в професионалната реализация на личността. Изд. На Институт по транзакционен анализ. 146 стр. [**Bekir, S.** (2022). Ego states and life positions in the professional self-realization. Institute for Transactional analysis Publishing House. 146 pp.] ISBN:978-619-188-889-4.

Монографията е на база защитен дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „Доктор" в Института за изследване на населението и човека към Българска академия на науките. В първа глава са представени основните подходи за изследване за личността, като са посочени различията между номотетичната и идеографичната парадигма, както и диспозиционния и ситуационния подход в психологията на личността. В синтезиран вид са разгледани основните положения в психоаналитичната парадигма, като е поставен акцент върху теорията на транзакционния анализ като психодинамичен подход, която се опитва да преодолее някои от недостатъците на психоанализата. Направен е обобщен анализ и са посочени възможните приложения на транзакционния анализ в организационен контекст и в процеса на кариерното развитие - от избора на професия до установяването и стабилизирането в нея и по-нататъшната професионална реализация. Разгледани са его състоянията и житейските позиции като личностни детерминанти на поведението, кариерата и професионалната реализация, като е направен теоретичен обзор на емпиричните изследвания по темата. Професионалната реализация се въвежда като ключова променлива, разглежда се както от субективна гледна точка, предимно през успеха и удовлетвореността на личността, така и се отчитат обективни показатели като длъжност, заплата, обективни фактори за професионално развитие и реализация. Проследява се и влиянието на индивидуални и трудови характеристики, което дава възможност да се допускат и различия в професионалната реализация според тях.

Във втора глава са изложени общата постановка и теоретичния модел на изследването. Въз основа на направен теоретичен обзор са формулирани очаквания, че его състоянията и житейските позиции като личностни характеристики и професионалната реализация, разбирана като субективно усещане за кариерен успех и обективни кариерни фактори, са значимо свързани. Представени са описания на използвания инструментариум, както и резултати от проведени пилотни изследвания за психометричните характеристики на методиките и описателната статистика от проведено изследване сред 882 лица на възраст между 20 и 78 години в седем професионални области (инженери и архитекти, специалисти в областта на финансите, специалистите от публичния сектор, специалисти по изкуства, административни и технически специалисти, специалисти по здравни грижи и лекари) от различни региони в страната.

В трета глава са представени получените резултати от същинското изследване, свързани с его състоянията, житейските позиции и субективното усещане за кариерен успех и обективните кариерни фактори. Анализирани са индивидуалните и трудовите различия между изследваните променливи. Задълбочено са разгледани връзките между его състояния, житейски позиции и професионалната реализация на личността, като детайлно са анализирани връзките на изследваните личностни характеристики със субективното усещане за кариерен успех. Накрая са представени водещите предиктори от его състоянията и житейските позиции за субективното усещане за кариерен успех като цяло и при специалисти от различни изследвани професионални области. Важни и

значими резултати се установяват за предиктивната роля личностните характеристики за субективното усещане за кариерен успех в зависимост от професионалната област на реализация на личността. Его-състоянията Възрастен и Естествено дете имат значим ефект за повишаване на субективното усещане за кариерен успех при инженери и архитекти, финансисти, специалисти от публичния сектори и творчески професии, докато его състоянието Обгрижващ Родител е значим предиктор на кариерния успех при специалистите по здравни грижи. Значима предиктивна роля за субективното усещане за кариерен успех в зависимост от професионалната област на реализация на личността има житейската позиция „Аз съм добър, другите - също", което предполага, че способността за решаване на проблеми, асертивността и общителността способстват за постигане на по-високи равнища на удовлетвореност от кариерата.

Резултатите от емпиричното изследване на ролята на его състоянията и житейските позиции за професионалната реализация на личността могат да са отправна точка към прилагане на транзакционния анализ на целите на кариерното консултиране, за постигане на баланс кариера - личен живот и за подобряване на субективното благополучие и качеството на живот на личността. В монографията е направен опит да се приложи нов подход за изследване на личностните предиктори на професионалната реализация. От научно-приложна гледна точка получените резултати имат отношение към установяване на взаимовръзката лична-професионална зрялост и реализация, разкриват различните модели на взаимодействие между его състоянията и професионалния успех и могат да се използват не само в кариерното консултиране, но и в индивидуалното консултиране като цяло, доколкото удовлетвореността от работата и професионалната реализация са значим компонент от цялостната удовлетвореност, качеството на живота и субективното благополучие на личността.

The monograph is based on a protected dissertation work for awarding the educational and scientific degree "Doctor" at the Institute for Population and Human Research at the Bulgarian Academy of Sciences. In the first chapter, the main approaches to personality research are presented, indicating the differences between the nomothetic and ideographic paradigms, as well as the dispositional and situational approaches in personality psychology. In a synthesized form, the main points in the psychoanalytic paradigm are examined, emphasizing the theory of transactional analysis as a psychodynamic approach that tries to overcome some of the shortcomings of psychoanalysis. A considerably valuable analysis is made and the possible applications of transactional analysis in an organizational context and in the career development process are indicated - from the choice of a profession to the establishment and stabilization in it and further professional realization. Ego states and life positions as personal determinants of behaviour and career and professional realization are examined, and a theoretical overview of empirical research on the subject are made. Professional self-realization is introduced as a key variable, it is considered both from a subjective point of view, primarily through the success and satisfaction of the person, and objective indicators such as job position, salary, and objective factors for professional development and realization are taken into account. The influence of individual and work characteristics is also investigated, which makes it possible to assume for differences in professional realization according to them.

In the second chapter the theoretical model of the study are presented. Based on a theoretical review, expectations were formulated that ego states and life positions as personal characteristics and professional fulfilment understood as a subjective career success and objective career factors are significantly related. Descriptions of the research tools used are presented, as well as results of pilot studies on the psychometric characteristics of the methods and descriptive statistics from a study, which include 882 people between the ages of 20 and 78 in seven professional fields (engineers and architects, specialists in the field of finance, public sector professionals, arts professionals, administrative and technical professionals, healthcare professionals and doctors) from different regions of the country.

The third chapter presents the results obtained from the actual research related to ego states, life positions, the subjective career success and objective career factors. Individual and occupational differences between the studied variables were analysed. The relationships between ego states, life positions, and the professional self-realization were thoroughly examined, and the relationships of the studied personal characteristics with the subjective career success were analysed in detail. Finally, the leading predictors of ego states and life positions for the subjective career success in general and among specialists from various investigated professional fields are presented. Significant results are established for the predictive role of personal characteristics for the subjective career success depending on the professional field of self-realization. The Adult and Natural Child ego states “have a significant effect of increasing the subjective career success in engineers and architects, financiers, public sector professionals, and art professionals”, while the Nurturing Parent ego state is a “significant predictor of career success in health care professionals. The life position "I am OK, you are OK" is a significant predictor for the subjective career success depending on the professional field of the personality self-realization, which suggests that the ability to solve problems, assertiveness and sociability contribute to achieving more high levels of career satisfaction.

The results of empirical study presented in the monograph can be a starting point for applying the transactional analysis to the goals of career counselling, to achieve a career-personal life balance and to improve the subjective well-being and the quality of life of the person. The monograph attempts to apply a new approach to the study of personal predictors of professional fulfilment. From a scientific-applied point of view, the obtained results are related to establishing the interrelationship of personal-professional maturity and self-realization, manifest the different patterns of interaction between ego states and professional success and can be used not only in career counselling, but also in individual counselling in general, insofar as job satisfaction and professional self-realization are a significant component of the life satisfaction, quality of life and subjective well-being of the personality.